

17.10.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

**GÜNLÜK BASIN
ÖZETLERİ**

**17 Ekim 2023
Salı**

RESMÎ GAZETE'DE BUGÜN

17 Ekim 2023 Salı

YASAMA BÖLÜMÜ

KANUNLAR

7458 Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

7459 Hükümetlerarası Kuru Limanlar Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

7460 Dünya Ticaret Örgütünü Kuran Marakeş Anlaşmasını Tadil Eden Protokol ve Protokolün Eki Balıkçılık Sübvansiyonları Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

7461 Spitsbergen ile İlgili Olarak 9 Şubat 1920 Tarihinde Paris'te İmzalanan Antlaşmaya Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

7462 Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sierra Leone Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığı ile Vergiden Kaçınmaya Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

7463 Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Nijerya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığı ile Vergiden Kaçınmaya Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

CUMHURBAŞKANI KARARLARI

— Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Bazı Mal ve Hizmetlerden Ücretsiz veya İndirimli Olarak Faydalanacakların Tespitine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 7721)

— Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının Taşra Teşkilatında Bulunan Denizdibi Tarama Başmühendisliklerinin Sorumluluk Sahalarının Yeniden Belirlenmesi ile 15/7/1998 Tarihli ve 98/11496 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7722)

— Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklarının 2024 Yılına Ait Genel Yatırım ve Finansman Programının Tespit Edilmesi Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7723)

— Şehir İçi Raylı Ulaşım Sistemleri, Metrolar ve Bunlarla İlgili Tesislerin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca Üstlenilmesi, Devralınması ve Tamamlanmasını Müteakip Devri ile İlgili Şartların Belirlenmesine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7724)

17.10.2023

— Rize İli, Merkez İlçesi ile Muradiye ve Salarha Beldelerinin Muhtemel Taşkınlardan Korunması Amacıyla Gerçekleştirilecek Rize-Merkez Andon Sel Kapanı Projesi Kapsamında Bazı Taşınmazların Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7725)

KURUL KARARI

— Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunun 12/10/2023 Tarihli ve 12129 Sayılı Kararı

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

— Anayasa Mahkemesinin 25/7/2023 Tarihli ve 2019/34180 Başvuru Numaralı Kararı

— Anayasa Mahkemesinin 25/7/2023 Tarihli ve 2020/10490 Başvuru Numaralı Kararı

Tarım ürünleri üretici fiyatları yüzde 71,96 arttı

Tarım ürünleri üretici fiyatları, bu yılın eylül ayında yıllık yüzde 71,96, aylık bazda ise yüzde 4,34 arttı.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2023 yılı Eylül ayına Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi'ni açıkladı. Tarım-ÜFE'de (2015=100), 2023 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre yüzde 4,47 artış, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 46,58 artış, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 71,96 artış ve on iki aylık ortalamalara göre yüzde 91,66 artış gerçekleşti.

Sektörlerde bir önceki aya göre, balık ve diğer balıkçılık ürünlerinde yüzde 1,23 azalış, tarım ve avcılık ürünleri ve ilgili hizmetlerde yüzde 4,50 artış, ormancılık ürünleri ve ilgili hizmetlerde yüzde 8,54 artış gerçekleşti. Ana gruplarda bir önceki aya göre tek yıllık bitkisel ürünlerde yüzde 3,28 artış, çok yıllık bitkisel ürünlerde yüzde 4,74 artış ve canlı hayvanlar ve hayvansal ürünlerde yüzde 6,10 artış gerçekleşti.

En yüksek artış yüzde 154,83 ile üzümde

Yıllık artışın düşük olduğu alt gruplar sırasıyla, yüzde 26,19 ile tahıllar (pirinç hariç), baklagiller ve yağlı tohumlar ve yüzde 50,65 ile çeltik oldu. Buna karşılık, yıllık artışın yüksek olduğu alt gruplar ise sırasıyla, yüzde 154,83 ile üzüm ve yüzde 146,92 ile yumuşak çekirdekli meyveler ve sert çekirdekli meyveler oldu. Bir önceki yılın aynı ayına göre azalış gösteren tek alt grup ise yüzde 5,93 ile lifli bitkiler oldu.

Aylık Tarım-ÜFE'ye göre ise 3 alt grup daha düşük, 10 alt grup daha yüksek değişim gösterdi. Bir önceki aya göre artışın düşük olduğu alt gruplar yüzde 1,80 ile tahıllar (pirinç hariç), baklagiller ve yağlı tohumlar ve yüzde 2,86 ile koyun ve keçi, canlı; bunların işlenmemiş süt ve yapağıları oldu. Aylık artışın yüksek olduğu alt gruplar ise, yüzde 31,62 ile yağlı meyveler ve yüzde 24,05 ile diğer ağaç ve çalı meyveleri ile sert kabuklu meyveler oldu.

Emtiada endişe listesi Ortadoğu ile büyüyor

Hammadde piyasaları son çeyreğe Ortadoğu'daki çatışmaların gölgesinde girdi. Petrol fiyatlarında tırmanış sürüyor. Güvenli liman altın 7 ayın zirvesinde. Temel metaller durgunluk korkusuyla sakin. Tarımda ise arz kaygısıyla fiyatların yükselmesi bekleniyor.

Evrin KÜÇÜK

Küresel yatırımcının endişe listesine Rusya- Ukrayna savaşı ve yüksek faizlerin ardından Ortadoğu'daki çatışmalar da eklendi. İsrail-Hamas savaşının yayılma olasılığı dünya ekonomisinde durgunluk riski yaratıyor. Diğer taraftan Fed'in faizleri, yatırımcının odağında kalmaya devam ediyor. Yılın son çeyreğinde petrol, değerli metaller ve tarımsal emtia, endüstriyel metallere göre daha güçlü görünüyor.

İsrail-Hamas çatışması özellikle petrol, doğalgaz, altın ve gümüş gibi emtia fiyatlarını etkiliyor. Petrol ve gaz fiyatlarındaki değişim genel olarak çatışmanın şiddeti, süresi ve bölgedeki enerji tesislerine ve nakliye rotalarına olan yakınlığına bağlı olarak değişebilir.

Brent 100 dolara gidebilir

Brent petrolün fiyatı son 1 hafta içinde yüzde 5'den fazla artarak varil başına 90 doları aştı. Bu alanda en büyük endişe kaynağı olarak İran öne çıkıyor.

Commonwealth Bank of Australia enerji analisti Vivek Dhar, ana endişenin İran'ın petrol arzı ve ihracatı olduğunu belirtiyor. Dhar, ABD'nin İran Devrim Muhafızları'nın saldırıya karıştığını teyit etmesinin, İran'a yönelik mevcut yaptırımların, daha güçlü bir

17.10.2023

şekilde uygulanmasını teşvik edeceğini söylüyor. Bu durumun Brent'in varil fiyatını 100 doların üzerine çıkarabileceği belirtiliyor.

Altın ve gümüş fiyatları hareketli

Altın ve gümüş fiyatları ise, yatırımcıların güvenli liman arayışından dolayı kazanç sağlıyor. Altının ons fiyatı 1.930 dolara kadar çıkarak 7 ayın en yüksek seviyesine geldi. Haftalık kazanç yüzde 5'i aştı. Gümüş de paralel olarak yüzde 5'den fazla getiri sağlayıp 23 dolara doğru hareketlendi.

Diğer emtia ürünler pozisyon almak için savaş kaynaklı durgunluk, yüksek petrol fiyatları kaynaklı enflasyon baskıları, Fed'in faizlerinde izlenecek rota, kötü hava koşulları nedeniyle ortaya çıkan üretim sıkıntısı ve tedarik sorunları gibi birçok faktöre bakıyor.

TARIMDA GÖRÜNÜM TEMEL METALDEN DAHA GÜÇLÜ!

Endüstriyel faaliyetlere ilişkin ortaya çıkan kaygılar nedeniyle yılın son çeyreğinde bakır ve alüminyum gibi metallerin daha zayıf bir görünüm sergilemesi bekleniyor. Arz kaygılarının arttığı tarım kanadında ise fiyatların yükselebileceği tahminleri yapılıyor. Reuters tarafından yayınlanan son çeyrek teknik görünüm raporun beklentiler şöyle özetleniyor:

BAKIR

Kısa vadeli geri çekilme olabilir Kırmızı metalin ton başına 8.065 ve 8.632 dolar aralığındaki konsolidasyon çabası yakında sona erebilir. Fiyatlar 8.065'i aşağı doğru kırması halinde 7.146-7.606 dolar aralığına geri çekilebilir. Ancak 8.360 dolar direncinin aşılması halinde 8.632 dolara doğru ılımlı bir toparlanma yaşanabilir. Buradan güç alıp yükselişin devamı gelirse fiyatları 8.983-9.551 aralığına çıkaracak alımlar görülebilir.

ALÜMİNYUM

2000 doların altına inebilir Londra Metal Borsası'nda alüminyum fiyatları 2.150 dolar desteğinin altına inmesi halinde 1.909-2.034 bölgesine kadar gerileme yaşanabilir. Eylül 2022'den sonra yükselişin tetiklendiği dönem sona ermiş görünüyor. 3.742 dolardan başlayan düşüşün devamı halinde 2.000 doların altı test edilebilir. Fiyatlarda yükseliş görülmesi için 2.236 doların üzerine ataklar yapılması gerekiyor.

SOYA FASULYESİ

14 doları aşması mümkün USDA'nın sıcak ve kurak hava nedeniyle soya fasulyesi hasat tahminini düşürmesinin ardından vadeli işlemlerde fiyatlar toparlanarak kile başına 12,8 doların üzerine çıktı. Burada kalıcı olursa fiyatların son çeyrekte 14.0 direncini test etmesi beklenebilir. Bu seviye de aşılsa 14.89 dolar gündeme gelebilir. 12.70 doların altına sarkan hareketlerde ise 11.63 dolara doğru satışlar yaşanabilir.

MISIR

Üretimde düşüş fiyatı destekler USDA'nın sıcak ve kurak hava nedeniyle mısır hasadı tahminini düşürmesinin ardından mısır vadeli işlemleri kile başına 5 dolara doğru yükseldi. Son çeyrekte fiyatların 5.22-5.60 dolar aralığına gelmesi bekleniyor. Burasının üzerinde direnç olarak 6.23 dolar dikkat çekiyor. Aşağıda ise, eğer fiyatlar 4.59 doların altına inerse satışların 4.20 dolara doğru artması riski var.

BUĞDAY

Fiyatlar %25 artabilir Fiyatlar son 1 haftada yüzde 2'den fazla arttı. ABD'de buğday vadeli işlemleri, düşük arz tahminleri üzerine 29 Eylül'de üç yılın en düşük seviyesi

17.10.2023

olan 5.42 dolara dokunduktan sonra toparlanmasını sürdürerek kile başına 5.8 dolara yaklaştı. 5.50 dolarda güçlü bir destek bulan buğday fiyatlarının yılın son çeyreğinde 6.57-7.23 dolar aralığına çıkabileceği tahmin ediliyor. 5.50'nin altında ise 4.93 dolar bölgesine geri gitme olasılığı bulunuyor.

KAHVE

1 haftada %3 yükseldi Son 1 haftada tarımsal emtia ürünleri arasında en yüksek getiriyi kahve sağladı. New York vadeli işlemlerinde Arabica kahve fiyatı yüzde 3'ten fazla artarak pound başına 1.54 doların üzerine çıktı. Fiyat artışlarında Brezilya realinin değer kazanarak ihracatı kısıtlaması etkili oldu. Yılın son çeyreğinde fiyatlar 1.61- 1.67 dolara çıkabilir. 1.53'in geçilmesi yeni bir alım dalgasını tetikledi. 1,6750 seviyesinin aşılması ise 1.92-2.02 alanına doğru fiyatların güçlenmesine yardımcı olabilir. Fiyatlarda 1.47 doların aşağı yönlü kırılması, yükseliş trendinin bozulmasına neden olabilir.

KAKAO

3.300 doların altı hedeflenebilir ICE'de fiyatlar ton başına 3.500 dolarla geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 47 yukarıda ancak geçen aya yüzde 9 aşağıda seyrediyor. Teknik analizlere göre fiyatlar 3.775 dolar direncini kıramadığı için son çeyrekte 3.118-3.279 dolar bandına geri çekilebilir. Düşüşler 2.928 dolardaki daha düşük seviyelerin hedeflenmesine yol açabilir. 3.652 doların üzerine hamle yapılması ise 4.000 doların üzerine giden yolu açabilir. 3.321 dolar ise fiyatların hangi yöne gideceğine karar vereceği önemli bir kavşak olarak gösteriliyor.

Vatandaşlardan Tarım Kredi'nin indirimine büyük tepki

Tarım Kredi Kooperatifi'nin marketlerinde temel ihtiyaç ve temizlik ürünlerinde yüzde 50'ye varan indirim yapılacağını duyurmasının ardından vatandaşlar, alışverişe gitti. Ancak vatandaşlar, kampanyada hiçbir ürüne bu oranda indirim uygulanmamasına tepki gösterdi.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın marketlerdeki yüksek fiyatlara karşı alışveriş yapılmasını sıklıkla dile getirdiği Tarım Kredi Kooperatifi marketleri, bugünden itibaren 2 Kasım'a kadar temel ürünlerinde yüzde 50'ye varan indirim yapacağını duyurmuştu. Yeni fiyat listesinde hiçbir üründe yüzde 50 indirim yapılmadı.

Tarım Kredi marketinden eli boş dönen emekli vatandaş Süleyman Kaptan, "İndirim yok. Bisküvi ve gofrette var. Peynirde, zeytinde diğer gıda ürünlerinde öyle bir şey yok, yalan söylüyorlar. Bakın boş boş almadan gidiyorum. 1 lirayla bu işler olmaz. Çocuk kandırır gibi kandırmasınlar insanları. Ciddi konuşsunlar. Devlete ciddiyet yakışır" dedi.

1-2 LİRALIK DÜŞÜŞLER GÖRÜLDÜ

İndirimler düşük oranlarda kalırken, bazı ürünlerde 1-2 liralık düşüşler olduğu görüldü. 1 kilo sütte yalnızca 1 TL ile yüzde 5 oranında indirim yapılırken; 870 gram tam yağlı süzme peynirin fiyatı 79 lira 50 kuruştan 77 TL 50 kuruşa düşürüldü. En fazla indirimin yapıldığı ürün yüzde 27 ile 34 lira 25 kuruştan 25 TL'ye düşürülen 830 gramlık domates salçası oldu.

Bugün Ankara'daki Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği'nin altındaki markete indirimli ürünlerden almak için gelen vatandaşlar, elleri boş döndü.

Alışverişe gelen Süleyman Kaptan, ANKA Haber Ajansı'na şunları söyledi:

“İndirim yok. Bisküvi ve gofrette var. Peynirde, zeytinde diğer gıda ürünlerinde öyle bir şey yok, yalan söylüyorlar. Bakın boş boş (elindeki alışveriş torbasını göstererek) almadan gidiyorum. Normalde almam gerekirdi. Liste var cebimde. Peynirde indirim niye yok? Zeytin, sıvı yağda... O yüzde 50, yüzde 30 düşük fiyatları ayçiçek yağında niye yapmıyorlar? 1 lirayla bu işler olmaz. Çocuk kandırır gibi kandırmasınlar insanları. Ciddi konuşsunlar. Devlete ciddiyet yakışır. Bizim çocukluğumuzda devlete güvenimiz tamdı devlet dediğin zamana doğruyu öğreten, doğruyu gösteren bir kurumdu ama şimdi bütün gofret... Benim yaşım 77 ne gofreti yiyeceğim.”

Bir emekli de “Eskiden petrole bir defa zam geliyordu belki hiç gelmiyordu. Şimdi iki günde bir geliyor. Ne yapacağız biz? Emekliyim ben oradan oraya koşuyorum. Geldim belediyeden ekmek aldım ne yapayım” diye konuştu.

Bir emekli çift ise indirim için markete geldiklerini belirterek, **“Makarnadan 4 paket alırsan 34 liralık salçayı sana 25 liraya veririm diyor. Cambazlık biraz. İç fındık alacaktım baktım geçen senenin mahsulü. Yahu ne yüzde 50’si 200 gram fındığın kilosu 650 liraya geliyor. 4 marka almaya neden mecbur ediyor. Bunlar hep ticari oyunlar. Ondan sonra 10 TL indirim mi yapıyorlarmış salçadan”** derken; vatandaşın eşi ise **“Buraya alışveriş yapmaya gelelim hem de indirimi görelim dedik ama fiyatlar bir yerden veriyor bir yandan alıyor”** dedi.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Baki Remzi Suiçmez ise şu ifadeleri kullandı:

"Tarım Kredi Kooperatifleri'nde yeni bir ürün kampanyası başlatılmasını müjde olarak sunulmasını biz önemli ama ihtiyatlı olarak yaklaşıyoruz. Çünkü Sayın Cumhurbaşkanı'nın daha önce talimatla Tarım Kredi marketleri, üç harfli zincir marketlerde fiyatların düşürülmesi önerilerine rağmen yıllar içerisinde gıda enflasyonu düşmediyse, raftaki fiyatlar düşmediyse bizim sorunu tüketici boyutunda değil üretici boyutunda çözmemiz gerekir. Enflasyonun yüzde 65 olmasının beklendiği bir ortamda gelecek yıl ödenecek toplam tarım destek bütçesi yüzde 44'se. Tarımsal ürünlere, buğdayda arpada ayçiçeğinde, pamukta, şeker pancarında verilen alım fiyatlarının maliyetinin altında olması nedeniyle çiftçilerin gelecek yıl ekim alanından uzaklaşacak olması, mazotun 40 lira gübrenin 14 liralara yükseldiği bir ortamda somut ÖTV ve KDV indirimleriyle gerekli desteklerin verilmeyecek olması, 2004 yılında gübreye hiçbir destek artışının yapılmayacak olması, bütün bunların içinde destek boyutu, alım garantisi zamanında destek gibi sorunlarla kendimize yeterlilik sorunu çözemezsek üretim sorununu çözemezsek raflar üstünden ya da marketlere talimat üstünden enflasyon baskınlarıyla biz gıda enflasyonu sorununu çözemeyiz. Sayın Cumhurbaşkanı'nın daha önce de Tarım Kredi marketlerine yönelik indirim çağrıları vardı. Şu an 3 bin şubesi olsa da Tarım Kredi marketlere gelen ürünler tarlada yüksek maliyetle üretiliyorsa bu ortamda bizim üretim maliyetini gidermemiz lazım."

Kadın üreticilere 15 milyar lira kaynak

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, “15 Ekim Dünya Kadın Çiftçiler Günü” dolayısıyla yaptığı açıklamada, toprağı süren ve işleyen kadınların, el emekleri ve alın terleriyle üretime güç kattığını vurguladı.

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, “15 Ekim Dünya Kadın Çiftçiler Günü” dolayısıyla yaptığı açıklamada, toprağı süren ve işleyen kadınların, el emekleri ve alın terleriyle üretime güç kattığını vurguladı.

Kadının elinin değdiği her alanda üretimin kalitesinin ve verimin arttığına dikkati çeken Yumaklı, şöyle devam etti: “Çiftçi Kayıt Sistemi’ne 299 bin 79 kayıtlı kadın çiftçimiz bulunuyor. Kadın çiftçilerimizin toplam çiftçi sayımıza oranı yüzde 13,4 düzeyinde. Kadın çiftçilerimizi tarımsal üretimimizin sigortası olarak görüyor, bu oranın artması için çalışmalar yürütüyoruz.

Verimliliğin artırılmasının kırsal kalkınmadan, kırsal kalkınmanın ise kadının üretimdeki rolünün daha da güçlendirilmesinden geçtiği bilinciyle geliştirdiğimiz vizyonumuzu kararlılıkla uyguluyoruz. Bu bağlamda, destek programlarımızla kadın girişimciliğinin önünü açıyoruz.”

“Pozitif ayrımcılık uyguluyoruz”

Kadın girişimcilerin güçlendirilmesi için verdikleri hibe ve desteklerde pozitif ayrımcılık uyguladıklarına işaret eden Yumaklı, Devlet Destekli Tarım Sigortaları Sistemi’nde devlet destekli tarım sigortası yaptıran kadın üretici ve yetiştiricilerine

17.10.2023

poliçe primi üzerinden bugüne kadar uyguladıkları yüzde 5'lik indirim, 2024'ten itibaren yüzde 10'a çıkaracaklarını belirtti.

Ayrıca 40 yaşın altındaki kadın çiftçilere yüzde 5'lik ilave indirim sağlayarak toplamda yüzde 15'lik prim indirim uygulayacaklarını aktaran Yumaklı, bu kapsamda uygulamanın başladığı 2018'den Ekim 2023'e kadar 294 bin 284 kadın çiftçiye 868 bin 386 poliçe için 145,1 milyon liralık prim indirim sunduklarını ifade etti. Kadın kooperatiflerine ayrı önem verdiklerini vurgulayan Yumaklı, 2003'ten itibaren kırsal alan özelliği taşıyan yerleşim birimlerinde, kadın üretici ya da çiftçilerden oluşan girişimcilere tarımsal kalkınma kooperatifleri kurulması için çalıştıklarını belirtti.

Yumaklı, ülke genelinde üretici ortağı olan 6 bin 899 tarımsal kalkınma kooperatifi bulunduğunu, bunlardan ortaklarının çoğunluğu kadın olan ve toplam 4 bin 391 kadın ortağı bulunan 173 tarımsal kalkınma kooperatifinin faaliyet yürüttüğünü aktardı.

Destek ve hibelerin kadın üreticilere verdikleri önemin göstergesi olduğuna dikkati çeken Yumaklı, "21 yılda kadın üreticilerimize yaklaşık 15 milyar lira destek verdik. Bu desteklerimizle kadınlarımızın tarımın her alanında daha etkin ve görünür olmasını, başarı hikayelerine yenilerini eklemelerini amaçlıyoruz." değerlendirmesinde bulundu.

5 yıllık Kalkınma Planı Meclise sunuldu

5 yıllık Kalkınma Planı Meclis Başkanlığına sunuldu. Plan döneminde yıllık ortalama yüzde 5 büyüme, 5 milyon istihdam hedefleniyor.

Canan SAKARYA

2024-2028 yıllarını kapsayan 5 yıllık Kalkınma Planı Meclise sunuldu. Plan döneminde büyüme oranının yıllık ortalama yüzde 5 oranında gerçekleşmesi ve plan dönemi sonunda kişi başına gelirin 17 bin 554 dolara ulaşması , satın alma gücü paritesi cinsinden kişi başı milli gelirin ise 58 bin doları aşması hedefleniyor. Plan dönemi boyunca 5 milyon ilave istihdam sağlanarak işsizlik oranının dönem sonunda yüzde 7.5'e gerilemesi öngörülürken, ihracatın 375.4 milyar dolara, ithalatın ise 481.4 milyar dolara ulaşması ve turizmde hedeflenen gelir artışıyla cari işlemler açığının milli gelire oranının dönem sonunda yüzde 0.2 olarak gerçekleşmesi bekleniyor.

Meclis Plan Bütçe Komisyonuna bugün Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz tarafından sunumu yapılacak olan 12'nci 5 yıllık Kalkınma Planında, beş yıllık dönemin sonunda GSYH'ya oranla kamu kesimi borçlanma gereğinin yüzde 1.8, genel devlet açığının yüzde 1.8, merkezi yönetim bütçe açığının ise yüzde 2.0 olarak gerçekleşmesi hedefleniyor.

Merkez Bankası tüm araçları kararlılıkla kullanacak

Merkez Bankası'nın tek haneli enflasyon hedefine ulaşmada tüm araçları kararlılıkla kullanmaya devam edeceğine vurgu yapılan Kalkınma Planında, dalgalı döviz kuru

rejiminin sürdürüleceği, finansal istikrarın fiyat istikrarını gözeterek şekilde ekonomiyi desteklemesinin sağlanacağı kaydedildi. Bu çerçevede para, maliye ve gelirler politikaları arasındaki uyum gözetilmeye devam edilerek makroekonomik istikrarın kalıcılığının temin edileceği, sağlıklı finansman kanallarının güçlendirilerek cari işlemler açığının finansmanında orta ve uzun dönemli kaynakların miktar ve çeşitliliğinin artırılması sağlanacağı belirtildi.

Sanayi yıllık yüzde 5.9 büyüyecek

İmalat sanayii odaklı rekabet gücünün ve verimliliğinin artırılması ile teknoloji kapasitesinin geliştirilmesine yönelik atılacak ilave adımlarla sanayinin yıllık ortalama yüzde 5.9 oranında büyümesi ve üretimin sektörel kompozisyonundaki değişimle sanayinin GSYH içerisindeki payının Plan dönemi sonunda yüzde 26.9'a çıkarılması öngörülmüyor. Tarım sektörünün ise yıllık ortalama yüzde 3.1 oranında büyümesi ve GSYH içerisindeki payının yüzde 6.2 olması, hizmetler sektörünün GSYH içindeki payının yüzde 57.0 olarak gerçekleşmesi bekleniyor. Sanayi sektöründe küresel ticaretteki dönüşüme uyum sağlayan, teknoloji yoğun ve yerli yenilik kapasitesi yüksek üretime bağlı olarak ihracat pazarlarındaki çeşitlenme ve başta turizm olmak üzere hizmet gelirlerinde beklenen artış ile net mal ve hizmet ihracatının dönem boyunca büyümeye ortalama 0.4 puanla pozitif katkı vermesi öngörülmüyor.

Türkiye'nin 2022 yılında dünya mal ihracatından aldığı yüzde 1'lik payın dönem sonunda yüzde 1.3'e yükselmesi beklenirken, sanayi sektöründe yüksek katma değerli üretim odaklı politikaların olumlu etkisiyle, sabit sermaye yatırımlarının Plan döneminde ortalama yüzde 5.5 oranında artacağı öngörülmüyor. Yatırımlardaki bu artışa hem özel kesim hem kamu kesimi yatırımlarının katkı vermesi beklenirken, özel kesim sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki payının Plan dönemi sonunda yüzde 28.2'ye kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki payının ise yüzde 4.3'e ulaşacağı tahmin ediliyor.

Kalkınma Planında enflasyon, para ve maliye politikalarına dönük tedbirlerden bazıları şöyle sıralanıyor:

Para politikası araçları enflasyon oranını düşürme amacıyla güçlü bir şekilde kullanılmaya devam edilecek, maliye ve gelirler politikaları, para politikasıyla koordineli olarak yürütülecek.

Enflasyon hedefi doğrultusunda TCMB tüm politika araçlarını etkin bir biçimde kullanırken maliye ve gelirler politikalarının para politikası ile eşgüdümü sağlanacak.

Mali disiplin gözetilerek yönetilen/yönlendirilen fiyatlar geçmiş enflasyona endeksleme davranışının azaltılmasına yardımcı olacak şekilde belirlenecek.

Ekonomik dengeleri bozucu mahiyette olan ve enflasyonu besleyen tüketim artışlarını önleyecek uygulamalar hayata geçirilecek.

Fiyat istikrarına yönelik yatırım-istihdam-üretim-ihracata dayalı büyüme politikaları doğrultusunda reel sektöre uygun maliyetlerle hedef odaklı finansman imkânı sağlanacak.

Merkez Bankası fiyat istikrarının sağlanması temel amacı doğrultusunda parasal aktarım mekanizmasının etkin işleyişi için tüm araçlarını kararlı ve bağımsız bir şekilde kullanmaya devam edecek.

Para politikası kararları enflasyon beklentileri ve fiyatlandırma davranışları başta olmak üzere enflasyonu etkileyen tüm unsurlardaki gelişmeler dikkate alınarak oluşturulacak.

Politika kararlarının iletişimi kapsamında, fiyatlandırma davranışları ve enflasyonu etkileyen unsurlardaki gelişmeler ile bu gelişmelerin kararları ne yönde etkilediği konularında kamuoyu şeffaf bir biçimde bilgilendirilmeye devam edilecek.

Finansal istikrarın gözetilmesine yönelik rezerv artırıcı uygulama ve araçlar çeşitlendirilerek güçlendirilecek, söz konusu adımlar atılırken rezerv birikiminin ilave parasal genişlemeye yol açması engellenecek.

Finansal sistemde temel değer saklama aracının Türk lirası cinsinden varlıklar olması ve hanehalkı, firma ve bankacılık kesimlerinin varlık ve yükümlülüklerinde Türk lirası cinsinden kalemlerin ağırlıklarının artırılması desteklenecek.

Kira ve konut fiyatlarındaki gelişmeleri de göz önünde bulundurarak, salgın döneminde daralan konut arzı hızla artırılacak, depremin oluşturduğu konut stokundaki kayıpların telafisine yönelik yeni sosyal konut projeleri geliştirilecek ve dar gelirlili vatandaşların konuta erişimi kolaylaştırılacak.

Enflasyonun ekonomik ve sosyal yaşama dair olumsuz etkileri konusunda farkındalık artırılacak, enflasyonla mücadeleye yönelik toplumsal mutabakat güçlendirilecektir. 375.1. Enflasyonla mücadele konusunda daha anlaşılır, açık ve şeffaf bir iletişim stratejisi izlenecek, beklentilerin daha etkin bir şekilde yönetilmesi sağlanacak.

Piyasalarda rekabeti bozucu yapı ve davranışlar daha yakından takip edilerek uluslararası rekabet hukuku standartları korunacak.

Enflasyon dinamiklerinin daha detaylı analiz edilebilmesi için istatistik altyapısı güçlendirilecek.

Konut ve işyeri kiralari ile ikinci el araçların satışına ilişkin idari kayıt eksikliklerinin giderilmesi sağlanacak.

Kayıt dışılığına bağlı olarak enflasyon hesaplamalarına dâhil edilemeyen hizmetlere yönelik kayıtlılık artırılarak veri altyapısı iyileştirilecek.

17.10.2023

Finansal sektörde etkinlik ve ürün çeşitliliği artırılacak.

Yatırım bankacılığı faaliyetleri geliştirilecek.

Yastık altındaki altınların ekonomiye kazandırılması için geliştirilen Fiziki Altın Tasarruf Sistemi (FATSİ) uygulaması yaygınlaştırılacak.

Sigortacılık sektörünün gelişimi desteklenecek, ileri yaşlarda bakım hizmetlerinin karşılanmasına yönelik "Tamamlayıcı Uzun Süreli Bakım Sigortası" ihdas edilecek.

Ürün ihtisas borsalarının ürün ve hizmet çeşitliliği geliştirilecek, emtia piyasalarında risk yönetimine yönelik rolü artırılacak.

Fintek ve dijital finans altyapısı güçlendirilecek. Veri tanımları ve erişim yöntemleri belirlenecek, veri tabanları oluşturulacak

Yerli finansal teknolojilerin gelişimi desteklenecektir. 379.4. Düzenleyici ve denetleyici otoriteler tarafından yerleşik finansal oyuncuların fintek kuruluşlarıyla ilişkilerinde uygulanmak üzere kural setleri güçlendirilecek.

Bankacılık sektörünün sermaye yeterliliğine ilişkin Basel III Final düzenlemelerine uyum sağlanacak.

Finansal sektör ve araçlar arasında düzenleme arbitrajı oluşmasının önüne geçilecek.

Katılım finansa ilişkin uygulamalar ve mevzuat altyapısı geliştirilecek.

Türkiye'den İsrail-Filistin konusunda garantörlük formülü önerisi

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, İsrail ile Filistin arasındaki çatışmaya ilişkin, "İsrail'in Gazze'yi şu ana kadar benzeri görülmemiş şekilde bombalıyor olması, yoğun sivil ölümlerine yol açması, elektriği, suyu, yakıtı kesip orayı adeta bir yokluğa, açlığa mahkum etmesi kabul edilemez." dedi.

Fidan, Dışişleri Bakanlığı'nda gazetelerin Ankara temsilcileri ile bir araya geldi.

Hamas'ın 7 Ekim'de İsrail'e saldırısıyla yaşananların başta İsrail olmak üzere herkes için sürpriz olduğuna işaret eden Fidan, Gazze'den diğer tarafa kolayca geçilebilmiş olmasının ve bunun operasyonel sonuçlarının herkesi şaşırttığını dile getirdi.

Fidan, özellikle İsrail ile Gazze arasındaki duvarın belli bölümü yıkıldıktan sonra içeriye, sadece Hamas mensuplarının değil diğer grupların ve sivil unsurların da girebilmesinin ve herhangi bir direniş ile karşılaşmalarının herkes için şaşırtıcı olduğunu vurguladı.

Bakan Fidan bu durumun, İsrail güvenlik sistemindeki zafiyeti ortaya çıkaran, uzun yıllar tartışılacak bir konu olduğuna dikkati çekerek, "7 Ekim'e hangi şartlar yol açtı? Bunu da belki ayrıca konuşmak gerekiyor. Bu zaten meselenin bütünü oluşturuyor. Biz 7 Ekim'de ve müteakip süreçte, sivilleri hedef alan hiçbir eylemi tabii ki tasvip etmiyoruz. Tam tersine sivillerin hedef alınmasını kınıyoruz. Gerek Cumhurbaşkanımız, gerek biz bunu her platformda söyledik. Bunu ilgili muhataplarla yaptığımız görüşmelerde de sürekli gündemde tutuyoruz." diye konuştu.

Fidan, Hamas'ın saldırısına ilişkin, "Biz herhangi bir sınıflandırmaya gitmeden, sivillerin hedef alınmaması gerektiğini vurguluyoruz. Batılılar Hamas'ı terör örgütü olarak tanımladığı için Hamas'ın her türlü faaliyetini terör çerçevesinde değerlendiriyorlar. Biz ise hiçbir kesimin sivilleri hedef almaması gerektiğini söylüyoruz. Bunu doğru bulmuyoruz. İsrail geçmişte de yaptığı üzere, misilleme yaparken yine hiçbir ayırım gözetmedi." dedi.

İsrail operasyonlara başladığında Türkiye'nin ABD'lilere, İsraililere ve diğer taraflara, sivillere yönelik tavırdan ciddi endişe duyduğunu belirttiğini aktaran Fidan, akabinde yoğun bir görüşme ve seyahat trafiği başladığını ifade etti.

Fidan, ABD'lilerin talebi üzerine defalarca muhataplarıyla ve diğer ülkelerin yetkilileriyle görüştüklerini anımsatarak, "Biliyorsunuz, Mısır'a gittik. Yarın Lübnan'a gidiyoruz. Lübnan'dan sonra Cidde'de İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Dışişleri Bakanları düzeyinde Olağanüstü Acil Toplantısı var, oraya geçeceğiz. Cumhurbaşkanımızın yoğun temas trafiği var. Bakanlık olarak bizim ve istihbarat birimlerinin temasları var." ifadelerini kullandı.

Çalışmalarını esas itibariyle 2 ana kulvarda sürdürdüklerini anlatan Fidan, ilk olarak 7 Ekim'den sonra İsrail'in misillemesiyle başlayan çatışmalarda, tarafları sivillerin daha fazla zarar görmesini önleyecek tavırlar almaya davet ettiklerini söyledi.

"İsrail'in Gazze'yi eşi benzeri görülmemiş şekilde bombalaması kabul edilemez"

Fidan, İsrail'in Gazze'ye saldırısına ve bölgedeki sivillerin durumuna ilişkin, şunları kaydetti:

"İsrail'in Gazze'yi şu ana kadar benzeri görülmemiş şekilde bombalıyor olması, yoğun sivil ölümlerine yol açması, elektriği, suyu, yakıtı kesip orayı adeta bir yokluğa, açlığa mahkum etmesi kabul edilemez. Ayrıca sivil nüfusu korkutarak buldukları yerlerden, özellikle Gazze'nin kuzeyinden güneyine doğru hareket ettirmesi de kabul etmediğimiz bir şeydir. Dolayısıyla sivillere yönelik saldırıların durması, Gazze'ye insani yardımın girmesi ve sivillerin mümkün olduğunca az etkilenmesine yönelik muhataplarımızla neler yapabiliriz, onun çalışmaları var."

Fidan, Türkiye'nin krizi barış için fırsata dönüştürme arayışında olduğunu belirterek, bu fikrin muhataplara da aktarıldığını ifade etti.

Sistem içinde bazı görüşlerin de tedavüle girdiğini kaydeden Fidan, "Özellikle hep şunu söylüyoruz; İsrail bugüne kadar iki devletli çözümü sürecini askıya aldı. Filistinlilerle değil, diğer Arap ülkeleriyle barış yapmayı kendisine esas meşguliyet edindi. Çünkü onların perspektifinde sivil Filistin devleti yok." ifadelerini kullandı.

Fidan, daha önce İsrail'in, Araplar ve bölgedeki diğer ülkeler tarafından kabul edilmesiyle ilgili sorunlar yaşadığını anımsatarak, "Varlığı kabul edilince, bu sefer diğerini kabul etmemek daha kolay hale geldi." dedi.

ABD de iki devletli çözüme sıcak bakıyor

Bu fikri ABD'lilerle yaptığı görüşmede de gündeme getirdiğinin altını çizen Fidan, Amerika'nın da iki devletli çözüme sıcak baktığını kaydetti.

Fidan, "Biliyorsunuz, İsrail, eleştirilere aldırmadan kendi politikalarını ilerletmeye alışkın bir ülke. Sonuçta hiçbir yaptırım yok. Sadece tartışmaların olduğu bir zemin var." şeklinde konuştu.

Uluslararası toplumun, İsrail'i iki devletli çözüme zorlayan bir tavır içinde olması gerektiğini söyleyen Fidan, Türkiye'nin bu konudaki görüşlerini taraflarla paylaştığını ifade etti.

Fidan, özellikle Filistin tarafına garantör olacak ülkelerin bölgeden olmasının telkin edildiğini vurgulayarak, "Buna Türkiye de dahil. İsrail için de başka ülkeler garantör olsunlar. Her iki tarafın da mutabık kalacağı bir antlaşmaya varıldıktan sonra, bunun gereklerinin yerine getirilmesi hususunda garantör ülkeler sorumluluk üstlensin." diyerek, ancak bu şekilde kalıcı barışın ortaya çıkacağına dikkati çekti.

"Barış garantiye alınmadıkça İsrail ve halkı emniyette hissedemez"

Fidan, Amerika ve Batı'nın askeri ve siyasi desteğiyle belirli bir miktar caydırıcılık olabileceğini kaydederek, "Barış garantiye alınmadıkça, hiçbir zaman için bölgedeki İsrail devleti ve halkı kendisini emniyette hissedemez. Kendisini sürekli emniyete alma adına sürekli başkalarına zulüm etme, şiddet uygulama ihtiyacı hissedecek. Bu sarmal kendiliğinden sürekli dönecek." şeklinde konuştu.

Türkiye'den bölgeye bir barış gücü gönderilip gönderilmeyeceğine ilişkin sorulara, Fidan, "Garantörlük keyfiyetini açıkçası tartışmaya açmadık, ama ana fikir olarak şu anda ortaya koyuyoruz konuştuğumuz taraflara." dedi.

Fidan, söz konusu durumu, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) toplantısında da dile getireceğini ifade ederek, "Yani bu bir tekliftir, daha iyi teklifleri olan varsa, onları da biz tabi ki değerlendiririz. Ama önemli olan bu krizi vesile bilerek, iki devletli çözümü hayata geçirme yolunda adım atmaktır. Bölgeye kalıcı barışı getirmektir." diye konuştu.

Bölgedeki ülkelerin sorumluluk alması gerektiğine işaret eden Fidan, "Eğer Filistinliler içerisinde bu anlaşmanın hilafına davranacak olanlar varsa, bu ülkeler tavır koymalı." dedi.

"Garantör olarak biz ana fikri ortaya koyuyoruz"

Bazı ülkelerin Filistin adına, bazı ülkelerin de İsrail adına garantörlük statüsü kazanmasına ilişkin soruları yanıtlayan Fidan, "Garantörlük olarak biz ana fikri ortaya koyuyoruz, asıl sistematüğünü, ayrıca sistematüğün ayrıca tartışılması gerektiğini söylüyoruz." şeklinde konuştu.

17.10.2023

Fidan, Çin Dışışleri Bakanı Vang Yi ile yaptığı telefon görüşmesine de değinerek, bu süreçte yapılan telefon görüşmelerinin yüzde 95'inin diğer ülkelerin talepleri üzerine yapıldığını belirtti.

Bunun aslında Türkiye'nin önemine ve görüşüne ihtiyaç duyulan bir ülke olduğunu gösterdiğini kaydeden Fidan, "Çinliler ve Ruslar, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyesi oldukları için onların ortak bir tutumda anlaşıp bir şey çıkarması önemli. Çin'in geçmişe kıyasla bölge meselelerine daha aktif ilgi duyması da dikkati çeken bir durum. Filistin meselesinde görüşlerimiz büyük bir ölçüde örtüşmekte. Bizim görüşlerimiz zaten evrensel doğruları yansıtıyor. Aslında temel problem, uluslararası sistemin somut bir pozisyon geliştirememesi." dedi.

Fidan, bu problemin aşılması için çalışıldığını vurgulayarak, "ABD merkezli sistem, kendi hilaflarına bir pozisyon olduğu zaman savaş öncesinde hemen yaptırım vesaireyi gündeme getiriyorlar. Ama işin içinde İsrail varsa, yıllardır kınamadan öteye geçilemiyor." diye konuştu.

"Gazze'de, Batı Şeria'da ve diğer yerlerde Filistinlilerin topraklarını gasp etmeleri, iki devletli çözüme izin vermemeleri, Kudüs'ün pozisyonunu değıştirme çabaları karşısında hiçbir şey yapılmıyor." ifadesini kullanan Fidan, sorunun tespit edildiğini, sorunun etrafında büyük bir konsensüs oluşturulduğunu, fakat bunun bir türlü tavra dönüştürülemediğini aktardı.

Fidan sözlerini şöyle sürdürdü:

"Dönüştürülemediği için de diğer tarafın kendi politikasını değıştirmesi için bir sebep de yok. Biz muhataplarımızla görüşmelerimizde, bu gerçeğin altını sürekli çiziyoruz."

TMO, aldığı buğday ve arpayı ucuza satmayacak

Ali Ekber YILDIRIM

17 Ekim 2023 Salı

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) bu yıl hububatta rekor alım yaptı. Un sanayicilerinin finansman sorunu nedeniyle yeterince piyasaya girmediği sezonda ticaret devletle çiftçi arasında oldu.

Çiftçi ürününü satarken zaman zaman randevu almada ve ödemelerde ciddi sorunlar yaşasa da açıklanan fiyat nedeniyle daha çok Ofis'i tercih etti. Toprak Mahsulleri Ofisi genel Müdürü Ahmet Güldal'ın verdiği bilgilere göre 2023-2024 sezonunda üreticilerden alınan hububat miktarı 12 milyon tonun üzerinde. Bu, tüm zamanların rekoru, bugüne kadar ürün bedeli olarak üreticiye 80 milyar lira ödeme yapıldı. Bunun da 100 milyar liraya ulaşması bekleniyor.

Marmara Bölgesi Un Sanayicileri Derneği'nin ev sahipliğinde Sapanca'da Genişletilmiş Sektör Toplantısı cumartesi günü gerçekleştirildi. Toplantıya un sektörünün temsilcilerinin yanı sıra Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı bürokratları katıldı. Toplantının açılışında konuşan ve gün boyu konuşmaları dinleyen TMO Genel Müdürü Ahmet Güldal, sezona ilişkin çok kapsamlı bir değerlendirme yaptı. Bu yıl un ve yem konusunda bir regülasyon düşünmediklerini, aldıkları ürünleri finansman maliyetini de ekleyerek satacaklarını söyledi. Güldal, açıkladıkları satış fiyatından ürün satılmazsa depolarda tutulacağını, her gün yeni gelişmelerin yaşandığı bir ortamda stok tutmalarının sorun yaratmayacağını anlattı.

Sezonu bütün yönleriyle değerlendiren ve geleceğe ilişkin uygulanacak politikaları anlatan TMO Genel Müdürü Ahmet Güldal'ın açıklamalarını özetleyerek paylaşıyorum:

Bolluğun yaşandığı bir sezon

Son veriler ışığında dünya buğday üretimi yüzde 2,6 azalışla 783 milyon ton olarak telaffuz ediliyor. Buğday üretiminde bir miktar azalışa karşın sezonun açılış stokları

17.10.2023

rekor seviyedeydi. Üstelik dünyanın başta gelen buğday ihracatçısı Rusya'nın üretimi ikinci rekor seviyeyi gördü.

Dünya arpa üretimi 2023'te yüzde 6,5 azalışla 144 milyon ton seviyesinde bekleniyor. Üretimde azalışa karşın devir stoklarının yüksekliği ve küresel talepteki düşüş nedeniyle arpa arzı da yüksek.

2023 dünya mısır üretiminin ise yüzde 5 artarak 1,2 milyar tona yükselmesi öngörülüyor. 2023-2024 sezonunda mısırdaki ana ihracatçı ülkeler olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Brezilya, Arjantin ve Ukrayna'nın kapanış stokları son 7 sezonun en yüksek rakamı olarak bekleniyor. Bu nedenle küresel olarak bolluğun olduğu bir sezon yaşıyoruz.

Fiyatlar üzerindeki baskı sürüyor

Hububat ürünlerinde küresel arzın yüksek olması, tahıl koridoru kapanmış olmasına rağmen küresel fiyatlar üzerindeki baskıyı sürdürüyor. Nitekim Şikago Borsası'nda buğday fiyatları son 3 yılın en düşük rakamını görürken, mısır fiyatlarında da önceki yıllara göre önemli düşüşler izleniyor.

Tahıl koridorundan yaklaşık 33 milyon ton tarım ve gıda ürünü geçişi gerçekleşti.

Koridorun süresi 17 Temmuz 2023 itibariyle sona erdi. Ancak Ukrayna, Avrupa Birliği ülkeleri ve Tuna limanları üzerinden sevkiyatlarını sürdürüyor. Ukrayna, Ağustos ayında "insani koridor" girişimini başlattı ve sınırlı sayıda da olsa Ukrayna limanlarından ürün çıkışı oluyor.

Dolayısıyla Rusya-Ukrayna savaşı hala piyasalar için bir risk unsuru olarak kabul edilmekle birlikte tahıl koridoru ile piyasa fiyatları arasındaki korelasyon daha kopuk seyrediyor.

Türkiye için bereketli bir yıl oldu

2023 yılı ülkemiz açısından da oldukça bereketli bir yıl oldu. 2021 yılında şiddetli kuraklık neticesinde 17,7 milyon tona kadar düşen buğday üretimimizin 2023 yılında 21,8 milyon tona kadar yükseldiğini değerlendiriyoruz.

Üretimin sürdürülebilirliğini sağlamak üzere gerek Bakanlığımız gerekse Kuruluşumuz tarafından uygulanan politikalar sayesinde ekim alanlarımızdaki düşüş trendi tersine çevrildi ve buğday ekim alanlarımız 7,3 milyon hektara kadar yükseldi.

Bu yıl özellikle makarnalık buğday, dünyadaki olumsuz rekoltenin aksine ülkemizde yüz güldürdü. Makarnalık buğday üretimimiz son 18 yılın en yüksek rekoltesine ulaştı. 2021 yılında 3,15 milyon tona kadar inen makarnalık buğday üretimimizin, 2022 yılında 3,75 milyon tona, 2023 yılında da 4,3 milyon tona (%15 artışla) ulaştığını değerlendiriyoruz.

17.10.2023

2022 yılında 8,5 milyon ton olan arpa üretimimizin önceki sezona göre yüzde 9 artarak son 17 yılın en yüksek rakamı olan 9,3 milyon ton seviyesinde olduğunu gözlemliyoruz.

Mısır üretimimizde ise 2022 yılında kırılan üretim rekorunun aynısı 2023 yılında da beklenmekte. Üretimin 8,5 milyon tonun üzerinde olacağı değerlendiriliyor.

TMO'nun 2023 alım fiyatları

TMO tarafından her yıl olduğu gibi, üreticilerimizin emeklerinin karşılığını vermek üzere ilgili maliyet kalemlerini ve pek çok değişkeni dikkate alarak alım fiyatlarımız açıklandı. 6 Haziran itibarıyla; TMO alım fiyatları Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından ekmeçlik buğdayda 8.250 TL/ton, makarnalık buğdayda 9.000 TL/ton, arpada 7.000 TL/ton olarak ilan edildi.

Bakanlığımız tarafından bu fiyatlara ilave olarak ÇKS'ye kayıtlı tüm üreticilerimize buğdayda 1.000 TL/ton, arpada 500 TL/ton prim verileceği duyuruldu.

Ardından hasadı gelen mısırdaki da alım fiyatımız 6.000 TL/ton olarak açıklandı.

Tüm zamanların alım rekoru kırıldı

Yüksek rekolte, yüksek devir stokları ve üretimin sürdürülebilirliğini temin etmek üzere açıklanan alım fiyatlarımız, üreticilerimizin TMO'ya ürün satış talebinin yüksek olmasını sağladı. Biz de "son ürün gelene kadar" sloganı ile tüm örgütsel gücümüzü ortaya koyduk.

Günlük ortalama 200 bin ton alım rakamına ulaştık. Bu rakamlar önceki yıllarda 100-110 bin ton iken bu yıl bu rakamı iki katına çıkardık.

Alım operasyonlarında 2500 personelimiz büyük özveriyle görev yaptı. Ülke genelinde 614 alım noktası ile üreticilerimizden 12 milyon tonun üzerinde ürün alımı ile tüm zamanların rekorunu kırdık.

Bu kadar büyük tonajlarda ürün, ayrıntılı bir depolama koordinasyonunu da gerekli kılmakta. TMO'nun kendine ait 4 milyon ton kapalı depolama kapasitesi bulunuyor.

Ayrıca istikrarlı piyasaların temel yapı taşlarından olan lisanslı depoculuk kapasitesi de 9,7 milyon tona ulaşmış durumda. Alım süresince öncelikle kendi depolarımız ve lisanslı depolarımızı kullandık. Malumunuz bu sezon ürünün önemli bir kısmı bize geldi. Depolama kapasitemizin aşıldığı durumda kiraladığımız depolar ile çalışmalarımızı yürüttük. Bu kapsamda 2,5 milyon ton kapalı depo kiraladık.

17.10.2023

Bunun dışında TMO'nun tarihsel yolculuğu içerisinde kazandığı ve başarılı olduğu alternatif bir depolama deneyimi de açık yığın depolama sistemi. Bu kapsamda da 6,5 milyon ton kapasiteye sahip açık yığın depolama sahası kiralandık.

Toplam olarak bakıldığında, TMO depoları, lisanslı depolar ve kiralanan depolarla birlikte 16,2 milyon ton depolama kapasitesi ve artı olarak 6,5 milyon ton açık yığın depolama kapasitesi mevcut.

Hububatta randevu gerçekleştirme oranı %85 oldu

Söz konusu yüksek tonajlardaki operasyonu aksamadan yürütebilmek üzere alım sürecinde randevu sistemi ile hizmet verdik.

Lisanslı depoların (3 milyon ton) boş kapasiteleri TMO randevu sistemine entegre edilerek herkese eşit hizmet vermeleri ve öncelikli olarak üreticilerin yararlanması sağlandı.

Çalışma sürelerini 12 saat esasına göre düzenledik, TMO ve lisanslı depo şirketlerinin hafta sonu ve Kurban Bayramı tatilinde (2 gün hariç) çalışmasını sağladık.

Hububat hasadının başından sonuna kadar TMO tarafından 358 bin üreticiye 643 bin adet randevu verildi. Hububatta randevu gerçekleştirme oranı yüzde 85 oldu.

Mısırdaki ise hasat başından bu yana 6 bin üreticiye 10 bin 350 adet randevu verildi. Randevu gerçekleştirme oranı ise yüzde 91 oldu. Hububatta Kasım ayı sonuna kadar randevu verilmeye devam edilmektedir.

Mısırdaki ise 62 noktada alımlarımız devam etmekte ve Nisan ayı sonuna kadar randevu alınabilmektedir. Cari tarih itibarıyla 292 bin adet hububat üreticimizden ve 4 bin adet mısır üreticimizden alım gerçekleştirilmiştir.

Üreticiye 80 milyar lira ödendi

Bugüne kadar alınan 12,3 milyon ton ürünün karşılığı 92 milyar liradır. Bunun 80 milyar lirası üreticilerimize ödenmiştir. Hasadın yoğun olduğu dönemlerde günlük 2 milyar lira civarında alım yapılmıştır

Yeni sezonun getirdiği bollukla birlikte dış ticaretin de yeniden düzenlenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur. Hasat döneminde üreticilerimizi korumak üzere gümrük vergileri yüzde 130'a çıkarıldı.

Bilindiği üzere ülkemiz hububat mamulleri ihracatında dünyanın en üst sıralarında yer alıyor. Bunu sağlayan DİR(Dahilde İşleme Rejimi) kapsamında daha önce alınmış olan bazı tedbirler ürün arzındaki bollukla birlikte kaldırıldı ya da değiştirildi. Örneğin; makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerde serbest ihracatın önü açıldı. Yine DİR

kapsamında önce ithalat şartı tersine çevrildi, ihracatın önce yapılabilmesi uygulaması geri geldi.

Bolluk sezonu yeni fırsatlar getirdi

Arz fazlası oluşan ürünlerde ihracat potansiyelimizi değerlendirme imkanı oluştu. Buna istinaden makarnalık buğday ve mısır ihracatımızın önü açıldı. İlgili sektörlerimiz tarafından ihracat gerçekleşti.

Bu sayede yurtiçinde arz fazlası ürünün piyasalarda oluşturacağı baskı ortadan kalktı, piyasa fiyatları istikrarlı seyretti ve üretici memnuniyeti sağlandı.

Ancak altını çizmek gerekir: Hammadde ihracatında temel kıstasımız piyasada bulunan “arz fazlası”dır. Bu nedenle ülkede ihtiyacımızdan fazla olan ürünlerin çıkışına izin verilmiştir ve biz bu süreci anlık olarak takip ediyoruz. Geldiğimiz noktada makarnalık buğdayda öngörülen ihracat rakamlarına ulaştık. Mısırdaki ise ihracat taleplerini değerlendirmeye devam ediyoruz.

Satış fiyatlarına finansman maliyeti de eklenecek

Alım sürecinde aktif bir sezonun ardından yoğun bir satış sezonuna başlıyoruz. Buğday ve arpa için sektörlerimizin önünü görmesini teminen Haziran ayında ilan etmiş olduğumuz fiyatlardan ilk satışlarımızı Ekim ayı itibarıyla başlatıyoruz. Bu fiyatlar ekmeçlik buğdayda ton başına 9 bin 350 lira, arpa için 7 bin 725 lira. Ayrıca mısır için de alım fiyatımızın ve maliyetlerimizin üzerinde olacak şekilde 6 bin 650 liradan satışlarımızı başladık.

Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürü Ahmet Güldal sohbetimizde ve sektör temsilcilerinden gelen sorular üzerine geçen yıl olağanüstü koşullarda uygulanan un ve yem regülasyonunun bu yıl uygulanmayacağını söyledi. Yani piyasadaki alınan buğday, arpa, mısır düşük fiyatla sanayicilere satılmayacak. Güldal, artan finansman maliyetini de satış fiyatına ekleyerek ürün satışı yapacaklarını ifade etti. Güldal, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin de anonim şirket olduğunu belirterek: “Bizim sanayicilerden farkımız kar amacımız yok. Ama bu yıl zarar etmemizde yasak. Bu nedenle aldığımız ürünleri üzerine maliyeti de ekleyerek satacağız” dedi.

Özetle, Toprak Mahsulleri Ofisi, bu yıl piyasada adeta tek başına üreticinin ürününü almak için çalıştı. Randevu alırken, ürün bedellerinin ödenmesinde üretici ciddi sıkıntılar da yaşadı. Buna rağmen piyasaya göre daha iyi bir fiyatla Ofis rekor düzeyde alım yaptı. Bu yıl birçok üründe artan maliyetlere rağmen piyasada fiyatlar geçen yılın altında kaldı. Üretici için zor bir sezondur. Bakalım yeni sezona nasıl girilecek?

(Soldan sağa) Ticaret Bakanlığı İhracat Genel M¼d¼r Yardımcısı Tayfun Kılıç, Türkiye Un Sanayicileri Federasyonu(TUSAF) Başkanı Haluk Tezcan, TMO Genel M¼d¼r¼ Ahmet G¼ldal, Marmara B¼lgesi Un Sanayicileri Derneği Başkanı Ahmet Ergin Okandeniz, Uluslararası Operasyonel Değirmenciler Birliği(IAOM) Avrasya Başkanı Eren G¼nhan Ulusoy.

Sonra da vatandaş niye döviz alıyor, niye altın alıyor; işte bu yüzden!

Alaattin AKTAŞ

17 Ekim 2023 Salı

Tüm TL mevduat sahipleri bu soruları sormakta ve kaygılarını dile getirmekte haklı: "Özellikle son yıllarda bankadaki parama enflasyonun çok altında faiz verdiniz, kayba uğradım. Peki benim param sayesinde kim para kazandı? Bu, hatalı bir politika mıydı, yoksa özellikle mi yaptınız? Ayrıca şimdi TL mevduatı tercih etmem için bana bir gerekçe gösterin, güvence verin."

Hani "ikide bir" denir ya, biraz da ona benzeyecek şekilde bizde de hükümetler neredeyse "birkaç yılda bir" vatandaşa çağrıda bulunur:

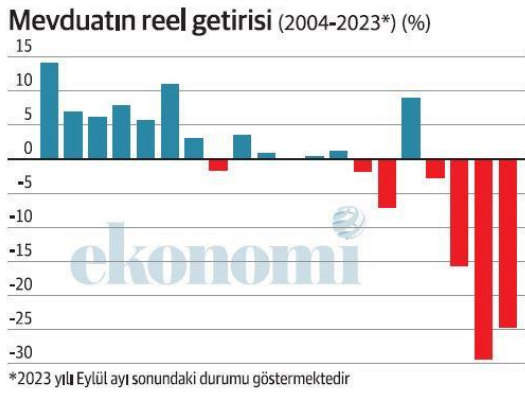
"Türk parası cinsinden tasarruf edin, paranızı TL mevduatta tutun! Dövizi, altını tercih etmeyin, var olan yastık altındaki dövizlerinizi, altınlarınızı da ekonomiye kazandırın!"

Bu söylenir söylenmeye de vatandaş niye Türk parası cinsinden tasarruf etmekten giderek uzaklaşıyor, bunun üstünde pek durulmaz. Sorunun temeline inilmeyip yüzeysel ve gelip geçici önlemlerle, hatta söylemlerle yetinilir.

Bugün sizinle iki grafik paylaşacağız. İkisi de tümüyle resmi verilerden, resmi hesaplamalardan yola çıkılarak oluşturulmuş grafikler... Bu grafikler vatandaşın niye Türk parası cinsinden mevduatı giderek daha az tercih ettiğinin ve başta döviz ve altın olmak üzere başka finansal araçlara yöneldiğinin çok tipik bir göstergesi. Önce grafiklerin ne söylediğini bir cümleyle özetleyelim:

"TL cinsi mevduatı tercih eden enflasyon karşısında yenik düşüyor; hele hele son yıllardaki durum tam bir felaket."

Durum böylesine açıkken tasarruf sahibini TL mevduatı tercih etmeyip dövize, altına yöneliyor diye eleştirmek doğru olabilir mi?

Grafiklerin gösterdiği...

Mavi ve kırmızı kutulardan oluşan ilk grafik, 2004'ten bu yılın eylül ayı sonuna kadar TL cinsi mevduatın reel getirisinin nasıl seyrettiğini ortaya koyuyor.

İkinci grafik ise 2003 yılı sonunda bankaya yatırılan 100 liranın yıllar içinde reel olarak nereye yükseldiğini ve bu yılın eylülü itibarıyla nereye indiğini gösteriyor.

Grafikleri oluşturduğumuz veriler TÜİK'e ait. TÜİK, mevduatın yıllık getirisini TÜFE artışından arındırıyor ve ortaya reel getiri ya da kayıp çıkıyor. Getiri ya da kayıp oranlarında TÜFE artışının kullanıldığını bir kez daha vurgulayalım. Hesaplama yurt içi üretici fiyatlarındaki (Yİ-ÜFE) artış ya da İstanbul Ticaret Odası'nın oranları kullanılsa sanıyorum çok daha farklı bir sonuç elde edilir. Bu durumda muhtemeldir ki reel getiri daha düşük, reel kayıp daha büyük görünürdü. Çünkü Yİ-ÜFE de, İTO'nun oranları da TÜFE'den genellikle daha yüksek çıkıyor.

Dolayısıyla grafiklerdeki getiriler "**olabilecek en yüksek getiriye**", kayıplar ise "**olabilecek en düşük kayba**" işaret ediyor.

Maviden kırmızıya...

Bu yılın eylülüne kadar olmak üzere 2004-2023 dönemi; yani son yirmi yıllık dönem...

Bu yirmi yılı ikiye ayırmak mümkün.

2004-2016 döneminde 2011 hariç tüm yıllarda mevduat reel olarak kazandırmış.

2017 ile birlikte kayıp dönemi başlamış. 2017-2023 döneminde kazandıran tek yıl 2019.

Hele hele 2021, 2022 ve 2023 yılları... Mevduattaki yıllık reel kayıp 2021'de yüzde 15.7, 2022'de yüzde 29.3, bu yılın ilk dokuz ayında da yüzde 24.6 olmuş. Zaten bu üç yıl, uzun süredir mevduatta duran tasarruf sahiplerinin önceki getirilerini silip süpürmüş.

Kaybın boyutu ikinci grafikte

Bir vatandaş düşünün; TL'ye güveniyor ve 2003 sonunda 100 liralık mevduat hesabı açtırıyor. Bu vatandaş 2004'ten 2010 sonuna kadar enflasyonun üstünde bir kazanç elde ediyor. 2003 sonunda 100 lira olan parası, enflasyonun etkisi düşüldükten sonra 2010 sonunda 169 lirayı buluyor.

Vatandaş, sonraki yıllarda başlangıçtaki o kazançlı dönemi arar hale geliyor. 2010 sonunda 169 lira olan parası, yine enflasyonun etkisinden arındırılmış biçimde 2016'da ancak 176 liraya çıkıyor.

Vatandaş kararlı; ekonomi yönetiminin sözünü de dinliyor, TL'de durmaya devam ediyor. Ama 2017 ile birlikte gidişat değişiyor, dalgalı bir seyir başlıyor.

Enflasyon yüksek ama bankadaki parasına enflasyonun çok altında faiz veriliyor. Zaman zaman bankadaki TL mevduatını çekmeyi düşünüyor ama sonra yine vazgeçiyor.

Eylül sonu hesabı şoke ediyor!

Bu kararlı ve azimli vatandaş 2023'ün eylül ayı sonunda alıyor eline kağıdı kalemi, bir hesap yapıyor. Olan bitenin ve reel olarak kayba uğradığının farkında ama doğrusu bu kadarını o da beklemiyor. Tahmin ettiğinin ötesinde bir kaybı var.

2016 sonunda 176 lira olarak hesapladığı, bir ara düşükten sonra 2019 sonunda 174 lira olan parası, öyle bir erimiş ki, eylül ayı sonunda reel olarak, alım gücü olarak 76 liraya inmiş.

2019 sonunda 174 lira, eylül 2023'te 76 lira!

Dört yılda elindeki 174 liranın neredeyse 100 lirası gitmiş!

Yani 2019'daki parası 100 lira ise, eylül 2023'te bu para 43 liraya inmiş!

Dört yılda yüzde 57 kayıp!

2003 sonundaki 100 lira ise yirmi yıl sonra reel olarak 76 liraya gerilemiş, yani paranın dörtte birini enflasyon yutmuş!

Şimdi o vatandaş başını ellerinin arasına almış düşünüyor:

“TL mevduatı tercih etmekle paramın dört yılda reel olarak yarıdan fazlasını, yirmi yılda dörtte birini kaybettiğime göre bu para birilerinin cebine mi girdi?”

Belki de tüm TL mevduat sahipleri bu soruyu kendilerine sormalı... **“Benim bankadaki parama enflasyonun çok altında faiz verildi, ben kaybettim; peki benim param sayesinde kim para kazandı? Bu, hatalı bir politika mıydı, yoksa özellikle mi yapıldı? Ve TL'de durduğum için beni niye cezalandırdınız?”**

Bütçe iki ay aradan sonra yeniden açık verdi: 129.2 milyar TL

Naki BAKIR

17 Ekim 2023 Salı

Ek bütçe kapsamında gidilen vergi artırımları ile temmuz ve ağustosta fazla veren merkezi yönetim bütçesi, eylülde 129,2 milyar lira ile yeniden açık verdi. İlk dokuz aydaki kümülatif açık 512,6 milyar lira ile geçen yılın aynı dönemindekinin 10,2 kat üzerinde gerçekleşti.

Merkezi yönetim bütçesi, ek bütçe kapsamında artırılan vergilerdeki tahsilat artışının da etkisiyle temmuz ve ağustos aylarında fazla verdikten sonra eylülde 129,2 milyar lira ile yeniden açık verdi; dokuz aylık kümülatif açık 512,6 milyar lira oldu.

Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri (milyar TL)						
	Eylül			İlk Dokuz Ay		
	2022	2023	Değ., %	2022	2023	Değ., %
Harcamalar	285,6	570,5	99,8	2.020,8	3.952,6	95,6
1-Faiz Hariç Harcama	252,5	499,7	97,9	1.813,6	3.481,7	92,0
Personel Giderleri	61,5	134,4	118,5	441,1	960,9	117,8
Sosyal Gv. Kur. Devlet Primi	9,5	17,4	82,8	69,3	137,0	97,8
Mal ve Hizmet Alımları	22,2	41,9	89,3	149,1	274,0	83,8
Cari Transferler	112,7	212,0	88,1	828,7	1.624,0	96,0
Sermaye Giderleri	19,6	37,1	89,0	127,6	236,3	85,2
Sermaye Transferleri	2,1	33,3	1.480,5	22,6	133,8	492,6
Borç Verme	24,9	23,7	-4,6	175,3	115,7	-34,0
2-Faiz Harcamaları	33,1	70,8	113,7	207,1	470,9	127,3
Gelirler	206,9	441,3	113,2	1.975,3	3.440,0	74,2
1-Genel Bütçe Gelirleri	202,0	432,8	114,3	1.932,3	3.365,2	74,2
Vergi Gelirleri	173,5	386,2	122,6	1.648,0	2.982,0	81,0
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2,8	4,8	74,2	77,4	102,6	32,6
Alınan Bağış ve Yard. ile Özel Gel.	3,1	3,0	-2,4	24,1	20,5	-14,9
Faizler, Paylar ve Cezalar	21,9	37,4	70,7	172,3	246,0	42,8
Sermaye Gelirleri	0,6	0,6	-0,5	9,1	9,1	-0,7
Alacaklardan Tahsilat	0,2	0,8	350,6	1,4	4,9	262,0
2-Özel Bütçeli İdarelerin z Gelirleri	4,3	6,8	58,0	33,0	55,6	68,3
3-Düzen. ve Denet. Kurumların Gel.	0,6	1,6	155,6	9,9	19,2	94,4
Bütçe Dengesi	-78,6	-129,2	64,3	-45,5	-512,6	1.026,6
Faiz Dış Denge	-45,5	-58,5	28,4	161,6	-41,7	-

Bu yıl ocakta 32,2 milyar lira olan aylık açık, depremlerin yaşandığı Őubatda 170,6 milyar liraya fırlamış, martta 47,2 milyar liraya gerileyen açık, nisanda 132,5 milyar lira yeniden yüksek çıkmış, seçim ayı mayısta kamu bankalarından gelen temettü ve KİT'lerden sağlanan arazi gelirlerin etkisiyle 118,9 milyar liralık bir bütçe fazlası elde edilmiş, haziranda ise 219,6 milyar lira ile yılın en yüksek tutarlı bütçe ile açığı verilmişti.

Temmuz ayında çıkarılan ek bütçe kapsamında çeşitli rnlerin KDV'si, akaryakıt, tütün ve alkol gibi ürünlerden alınan ÖTV ve çeşitli harçlar gibi dolaylı vergilerde yapılan artırımların tahsilata yansması ile 48,6 milyar lira ve bu etkinin devam ettiği ağustos ayında da 51,3 milyar lira fazla elde edilmişti.

Eylülde gelir giderden hızlı arttı

Hazine ve Maliye Bakanlığınca açıklanan verilere göre eylül ayında bütçe gelirleri geçen yılın aynı ayına göre yüzde 113,2 artışla 441,3 milyar, bütçe harcamaları yüzde 99,8 artışla 570,5 milyar ve bütçe açığı yüzde 64,3 artışla 129,2 milyar lira oldu. Gelirler cephesinde en hızlı artış, yüzde 122,6 ile vergi gelirlerinde yaşandı.

Aylara göre bütçe gelir gideri (milyar TL)			
	Gelir	Harcama	Denge
Ocak	289,1	321,3	-32,2
Şubat	218,8	389,4	-170,6
Mart	286,8	334,0	-47,2
Nisan	268,0	400,4	-132,5
Mayıs	549,4	430,5	118,9
Haziran	268,2	487,9	-219,6
Temmuz	504,4	455,8	48,6
Ağustos	614,0	582,7	51,3
Eylül	441,3	570,5	-129,2
9 aylık toplam	3.440,0	3.952,6	-512,6

Toplam gelirlerin en büyük bölümünü oluşturan vergi gelirlerinde aylık tahsilat 386,2 milyar lira oldu. Aylık bütçe giderlerinin ise 499,7 milyarını geçen yılın aynı ayına göre yüzde 97,9 artan faiz dışı harcamalar, 70,8 milyarını da yüzde 113,7 artan faiz ödemeleri oluşturdu. Bütçe, faiz ödemeleri hariç tutulduğunda da aylık bazda 58,5 milyar lira açık verdi. Faiz dışı bütçe açığı geçen yılın aynı ayına göre yüzde 28,4 arttı.

Kümülatif açıktaki 10 katlık büyüme

Temmuzdan bu yana aylık bazda vergi gelirlerinde kaydedilen hızlı artışa rağmen ocak-eylül dönemi itibarıyla bütçe gelirlerindeki artış harcamalardakinin altında kaldı. Eylül ile birlikte dokuz aylık bütçe geliri geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 74,2 artışla 3 trilyon 440 milyar lira olurken, bu dönemdeki bütçe harcaması yüzde 95,6 artışla 3 trilyon 952,6 milyar liraya ulaştı. Böylece dokuz ayda 512,6 milyar lira bütçe açığı verildi. Bütçe açığı, ilk dokuz ayda geçen yılın aynı dönemindeki 45,5 milyar liralık düzeyine göre bütçe açığı yüzde 1.026,6 (10,2 kat) büyümüş oldu.

Personel giderinde hızlı artış

İlk dokuz ayda faiz dışı harcamaların en büyük bölümünü, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 96 artarak 1 trilyon 624 milyar liraya ulaşan cari transferler oluşturdu.

İkinci büyük kalemi oluşturan personel giderleri de yüzde 117,8 artarak 960,9 milyar liraya ulaştı, 137 milyar liralık da SGK primi ödendi.

Sermaye gideri ve sermaye transferi toplamından oluşan yatırım harcamaları 370,1 milyar lira ve yüzde 146,4'le en hızlı artan kalem oldu. İlk dokuz ayda 274 milyar liraya ulaşan mal ve hizmet alımlarında yüzde 83,8 artış yaşandı, borç verme kalemi ise yüzde 34 azalarak 115,7 milyar lira oldu.

Beklenen yıllık açık 1,6 trilyon TL

2023 Mali Yılı Bütçe Yasasında bütçe açığı hedefi 659,4 milyar lira olarak bağlanmıştı. Temmuzda çıkarılan ek bütçe yasasında harcamalar 5,6 trilyon, gelirler 4,9 trilyon liraya ulaşırken, yıllık bütçe açığı hedefi değişmemişti. Yeni OVP'de ise bütçe harcamasının 6,6 trilyon olacağı tahmin edilirken, bütçe gelirleri için ek bütçe ile oluşan düzey değişmedi ve bütçe açığının 1,6 trilyon lira düzeyinde gerçekleşeceği öngörüldü. İlk dokuz aydaki açık 500 milyar lira dolayında gelirken, OVP hedeflerine göre son çeyrekte 1 trilyon liranın üzerinde ilave açık öngörülmüyor.

9 aylık faiz ödemesi 470,9 milyar TL

Dokuz aylık bütçe giderlerinin 3 trilyon 481,7 milyarını faiz dışı harcamalar, 470,9 milyarını ise faiz ödemeleri oluşturdu. Geçen yılın eş dönemine göre faiz dışı harcamalar yüzde 92 artarken, faiz ödemelerinde yüzde 127,3'le rekor bir artış yaşandı. Faiz hariç bütçe dengesinde geçen yıl ilk yarıda 161,6 milyar lira fazla elde edilirken, bu yıl 41,7 milyar lira açık verildi.

Abdulkadir Selvi

HAMAS kara savaşına hazırlanıyor ABD'nin tavrında değişiklik var

***

ABD, İsrail'e sınırsız destek vermişti. İki uçak gemisini Akdeniz'e göndererek tavrını belli etmişti. Hatta bu işte ABD, İsrail'den bile önde gidiyordu. Bu yüzden Biden'ın, Gazze'yi işgal etmenin büyük hata olduğu yönündeki açıklaması şaşırtıcı oldu. Bunun üzerine 'ABD ile İsrail arasında görüş farklılığı mı var, ABD'nin tavrındaki değişikliğin nedeni ne?' sorusunun peşine düştüm.

ABD KARA SAVAŞI İSTEMİYOR

- İsrail kara savaşında kararlı. Ama ABD kara savaşı istemiyor.
- Hem hava şartları nedeniyle hem de ABD'nin tavrı yüzünden kara savaşı erteleniyor.
- Başkan Biden, kara savaşına girilmemesi konusunda Netanyahu'yu uyarıyor.
- ABD'nin kara savaşında İsrail'in başarısız olacağını gördüğü için Biden'ın, Netanyahu'yu uyardığı söyleniyor.

NETANYAHU'YA İZİN VERİLMEMİŞ

- ABD'nin tavrına rağmen Netanyahu kara savaşında kararlı.
- ABD'den destek alamaması nedeniyle bu kez sınırlı bir kara harekâtına girişebilir.
- Netanyahu, Hamas'ın saldırısına uğrayan bölgelerdeki askerleri ziyaret ederek, "Bir sonraki aşama geliyor" demişti. Netanyahu'nun askeri birlikleri ziyaretinde bir

17.10.2023

konuşma yapmak istediği ancak İsrail askerleri tarafından buna izin verilmediği söyleniyor.

- Şahinliğiyle bilinen Netanyahu, askerleri karşısında da prestij kaybetmiş durumda.

PRESTİJ KAYBETTİ

- Netanyahu, Hamas'ın saldırıları karşısında yetersiz kalınması nedeniyle İsrail'de büyük bir prestij kaybetti.

- Hamas füzeleri Netanyahu'yu vurdu. Savaştan sonra koltuğunu kaybeder yorumları yapılıyor

- Netanyahu da bunun farkında. Zor durumdan kurtulmak için kara savaşına girer deniliyor.

- Günlerdir Gazze sınırına yığınak yapan İsrail ordusunun da kara savaşını istediği söyleniyor.

- Kara harekâtı ha başladı ha başlayacak diye bekleyen İsrail askerlerinin uyku düzenlerinin bozulduğu ve askerler arasında anti depresan ilaçlarını kullanma yoğunluğunun arttığı ifade ediliyor.

HAMAS 'GEL GEL' YAPIYOR

- İsrail'in yoğun bombardımanı karşısında füze atışlarına devam eden Hamas'ın ise olası bir kara savaşına hazırlandığı söyleniyor.

- İsrail daha önce de kara harekâtı düzenlemiş ancak başarısız olarak geri çekilmek zorunda kalmıştı.

- Hamas'ın kara savaşında İsrail'i yenilgiye uğratmak için hazırlık yaptığı iddia ediliyor.

GAZZE'NİN İMANI İSRAİL'İ YENECEK

Benim inancıma gelince; kara savaşı kaçınılmaz gözüküyor.

İsrail, askeri olarak çok güçlü ama Gazzeliler vatanlarını savunuyor.

O nedenle diyorum ki; Gazze'nin imanı İsrail'i yenecek.

HAMAS MI YOKSA MOSSAD MI TUZAĞA DÜŞTÜ

Bazı uzmanlar, "İstihbarat servisleri de atlar" diyor. Dışişleri Bakanlığı Başdanışmanı Nuh Yılmaz, bunun istihbaratta, "sürpriz kuramı" altında incelendiğini anlatıyor.

1973 Yom Kippur ve 2006 Hamas seçimlerinde yaşanan istihbarat zaaflarına CIA'dan emekli Emile Nakhleh tarafından yapılan analizi örnek gösteriyor.

Bazı yorumcular bu görüşü destekliyor. MOSSAD ve CIA'in, Hamas'ın 7 Ekim'de yaptığı saldırıyı haber alamadığını savunuyor. Filistin'de uçan kuştan haberi olduğu savunulan MOSSAD'ın çuvalladığı söyleniyor.

MOSSAD'IN ZAAFI

Düşünsenize tüm istihbaratınızı Hamas üzerine kurmuşsunuz ama bir sabah bakıyorsunuz ki Hamas, İsrail kentlerine paramotorla inmiş, vatandaşlarını rehin almış, karakollarını ele geçirmiş. Bu durumda Mossad'ın kapısına kilit vurmak gerekiyor.

Hamas'ın saldırıları karşısında Mossad'ın başarısız olduğunu savunanların ikinci bir tezi daha var.

'Bu saldırıdan Mossad ve CIA'in haberi vardı. Bu saldırı biliniyordu ama bile bile göz yumuldu. Çünkü bunun arkasında başka bir plan var dersek, o zaman MOSSAD'ın başarısızlığını örtmüştür. MOSSAD ve CIA'e istihbaratın kutsal mabedi muamelesi yapmış oluruz. MOSSAD'a dokunulmaz, CIA'den bir şey kaçmaz' algısına hizmet etmiş oluruz. Bilmeyerek MOSSAD'ı içine düştüğü acziyetten kurtarmış oluruz' diyorlar.

Bunlara hak veriyorum.

MISIR UYARMIŞ

Ama bir yandan da Mısır istihbaratının saldırıdan 3 gün önce uyardığı biliniyor. Mısır sadece istihbarat vermemiş. Hamas'ın güçlerini başka yerlere kaydıracağı yönünde iki değerlendirme sunmuş. Gazze'den uçan kuştan tedirgin olan MOSSAD, Mısır istihbaratından gelen bu uyarılara neden kulağını kapatmış? Önemli bir soru.

BÜYÜK PLAN MI VAR?

Hamas saldırılarını ABD'yi ikinci dünya savaşına sokan Pearl Harbor baskınına ve 11 Eylül saldırısına benzetenler de var. Her iki olay da dünyanın kaderini değiştirmişti. Şimdi sıra Gazze'nin kaderinin değiştirilmesinde diyorlar.

Bu görüşü savunanlar tam aksine 'Hamas tuzağa düştü. İsrail'in Gazze'yi işgal planlarına hizmet etti' diyorlar. Hamas'ın eski siyasi büro şefi Halid Meşal'in saldırıyı televizyondan öğrendiği yönündeki açıklamalarını da buna delil olarak gösteriyorlar.

ZAHAROVA'NIN KUŞKUSU

Bu tartışma o kadar büyüdü ki, Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Zaharova dahi duyarsız kalamadı. Hamas'ın operasyon hazırlığından İsrail ve ABD'nin haberdar

17.10.2023

olmamasının mümkün görünmediğini söyledi. "Asıl soru İsrail ve ABD buna neden izin verdi?" diye sordu.

Hadi size yüz puanlık uzmanlık sorusu.

Mossad ve CIA, Hamas'ın operasyonlarının istihbaratını alamadı mı? Yoksa aldı da daha büyük bir planı uygulamak için Hamas'ı tuzağa mı düşürdü?

KILIÇDAROĞLU, GAZZE'YE NEDEN SESSİZ

Bu yazıyı yazmadan önce bir haksızlık yapmamak için Kılıçdaroğlu'nun sosyal medya hesaplarını tekrar kontrol ettim. Milli takımımızı kutlamış. Yerel Yönetimler Marmara çalıştayı paylaştı, Ankara'nın başkent oluşunun 100. yılını kutlamış. CHP Lideri, hiçbir şeye duyarsız kalmamış. Ama ne yazık ki Gazze'ye ilişkin tek bir tweet atmamış.

GAZZE'DE KATLİAM YAŞANIYOR

İsrail, Gazze'de çocuklara, kadınlara, masum sivillere karşı fosfor bombası kullanıyor. 3 bine yakın sivilin katledildiği açıklandı. Bombaların yıktığı binaların altında ise, bine yakın insanın olduğunu tahmin ediliyor. Gazze'ye elektrik, su verilmiyor.

BIDEN BİLE UYARDI

İsrail, Gazze'ye kara harekâtına hazırlanıyor. ABD Başkanı Biden bile İsrail'e Gazze'yi işgal etmenin büyük bir hata olduğunu söyleyecek bir noktaya geldi. Bütün dünya bu olayı konuşuyor. Herkes bu olayla ilgili. Ama ilgilenmeyen tek bir kişi var. O da CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu. Kemal Bey orada öldürülen bebekler, kadınlar, savunmasız masum insanlar sizi hiç ilgilendirmiyor mu? Morglarda yer kalmadı artık. Cesetler toplu olarak gömülüyor. Bunun için bir tweet dahi atmayı gerek görmüyor musunuz? Gazzeli çocukların ölümü karşısında bu kadar mı duyarsızsınız? İsrail'i kınarsanız ABD'yi küstürmekten mi korkuyorsunuz? 'İsrail bana kızar' diye mi endişe ediyorsunuz?

CUMHURBAŞKANI OLACAKTI

Koltuğunda oturduğunuz Atatürk, "Filistin'e el sürülemez" diye Avrupa'yı uyarmıştı. Filistin davası Atatürk'ün de davasıydı. Ama belli ki sizin Gazze diye bir derdiniz yok.

Düşünsenize Kılıçdaroğlu seçilseydi Türkiye Cumhuriyeti'nin cumhurbaşkanı olacaktı.

Esfender KORKMAZ

Enflasyon serabına düşmeyin

Pandemi, ABD Merkez Bankası FED ile AB Merkez Bankası kararları, Rusya – Ukrayna savaşı ve şimdide Filistin çatışması, küresel ekonomik istikrarı bozdu. Bozmaya da devam edecektir.

Gerek bu nedenle ve gerekse gelişmekte olan ülkelerin finansal ihtiyaçlarını desteklemek amacıyla İMF, üye ülkelerin kredi kaynaklarına ek fon sağlama kararı aldı.

Türkiye küresel ekonomiden en fazla etkilenen ülkeler arasındadır. Zira ekonomi aşırı kırılımandır. Bunun içindir ki yeni yatırım yapılmıyor ve durum mal arzının daralmasına ithalatın da artmasına da neden oluyor.

Aslında yüksek enflasyon fiziki yatırımları engelledi; ancak aynı zamanda **finansal yatırımlarda da serap etkisi yarattı.**

Söz gelimi Borsa'nın balon yaptığı zannedildi. Çünkü İMKB 100 endeks değeri yılbaşında 5 509 iken dün öğlen itibariyle 8040 olmuştu. Yani borsa endeksi son 9,5 ayda nominal olarak yüzde 45,80 oranında arttı. Ama enflasyona göre düzeltirsek bir artış olmadığını tersine; TÜFE'ye göre eksi 2,94 ve İTO İstanbul Geçinme endeksine göre ise eksi 9,15 oranında düşüş olduğunu görebiliyoruz.

Borsaya yatırım yapanlar enflasyon serabına kapılıyor ve kazandıklarını zannediyorlar. Yabancı sermaye bu hesabı daha iyi yaptığı için gelmiyor.

Öte yandan; Dolar kuru yılbaşında 18,7600 iken nominal olarak dün 27,8755 TL' ye yükseldi. Ama yılbaşına göre reel olarak eksi değerdedir.

Tek reel artış, TÜİK TÜFE endeksine göre altında var. Ancak İTO geçinme endeksine göre, altınının reel değeri de eksi oldu. (Aşağıdaki tablo)

30 ARALIK 2022-16 EKİM 2023 BORSA, DOLAR, ALTINDA NOMİNAL VE REEL ARTIŞ (YÜZDE)

	NOMİNAL ARTIŞ	TÜFE'YE (50,85) GÖRE REEL ARTIŞ	İTD İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSİNE (61,16) GÖRE REEL ARTIŞ
İMKB 100	45,76	-2,94	-9,15
DOLAR	48,59	-1,65	-7,94
ALTIN	56,95	4,04	-2,61

Enflasyonda yanıtıcı etkisi bununla da sınırlı kalmıyor. Türkiye'de birde enflasyon hesabının siyasi iktidar tercihine göre düşük yapıldığı iddiası var. Önceki hükümetlerin TÜİK kadrolarını kendi anlayışları doğrultusunda dizayn etmeleri, TÜİK hesaplarına olan güveni düşürmüştü.

Şimdi, Filistin çatışması dünyada ve Türkiye de finansal piyasalarda aşırı kırılganlığı daha da artırdı. Dün Investing com. 40 büyük dünya endeksinin 30'unda düşüş, 10'unda artış vardı.

Bizde aşırı kırılgan yapının enflasyon dışında, aslında enflasyonun da nedeni olan yanlış yönetim olduğu açıktır.

2013 sonrasında, hükümetin paralel devlet olarak vasıflandırdığı sorunlar, sonrasında başkanlık sistemi, seçim popülizmi, Merkez Bankasına, yargıya aşırı müdahale, yolsuzluk iddiaları, ekonomide kırılganlığı ve spekülasyon piyasası yapılarını tırmandırdı.

Bu sorunların, bir bakan ve bir MB başkanının değişmesiyle çözülmesi imkansızdır. Yapılması gereken, Hükümetten ayrı ve Cumhurbaşkanı baskısı dışında yeni bir yasa ile ayrı ve teknik bir ekonomi yönetimi oluşturmaktır. İstikrar için bu yönetimin yeni bir planlama yapması, İMF' ile stand-by yapması ve ikna edici bir istikrar programı hazırlaması gerekir.

Bugünkü iktidar, siyasi sorumluluk bende diye böyle bir adım atmaz. Piyasada bu kırılganlık daha da artar.